

Sila

INUIAQATIGIINNI PIUMASSUSEQARNERUNISSAQ SAMFUNDETS VILJESTYRKE

SAMMISAQTEMA >> MEEQQAT PISARIAQARTITAALLU BØRN OG DERES BEHOV

Oqaloqatigiinneq pingaaruteqarpoq
Samtale er vigtig

Ataatsimoorneq, ataqqinninneq
naapertuuttunillu killilersuineq
**Fællesskab, respekt og rimelige
grænser**

Ilaqutariinni perorsaanermi
pingaartitat
Værdier i familiens opdragelse

Erseqqissumik meeqqanut killiliineq
At sætte klare grænser

Anaanama aterimmagu qujagaara
**Min yndling fordi han er opkaldt
efter min mor**

Ilaqutariittut sammisaqaqatigiinneq
Familiesammenhold

Ilaqtariinnut atuagassiaq SILA saqqummersinneqartarpoq PAARISA-mit, Peqqis-sutsimut Pisortaqarfik.

Familiemagasinet SILA udgives af PAARISA, Direktoratet for Sundhed.

Atuagassiaq ukiumut marloriarluni saqqummersinneqartarpoq. *Magasinet udgives to gange årligt.*

Atuagassiap imai tigulaariffiqeqarsinnaapput sumingnaanersuunerat erseqqissumik nalunaarneqarpat. *Magasinet indhold kan citeres med tydelig kildeangivelse.*

Kontakt SILA attaveqarfigisinnaavat
E-mail: sila@gh.gl
Tlf. 346675 · Fax: 325505
"SILA", PAARISA, Box 1160, 3900 Nuuk

Aaqqissuisut - Redaktion
Pauline L. Abelsen, Nukaraq Eugenius
Atuakkiorfik A/S
Sofie Jessen, PAARISA

Akisussaasoq - Ansvarshavende
Bodil Karlshøj Poulsen, PAARISA

Ilioqqaasoq ilusilersuisorlu
Layout og tilrettelægning
Tegnstuen TITA, Nina Spore Kreuzmann

Naqqineqarfia - tryk Nørhaven A/S

Nalunaarsimangikkaangart Atuakkiorfik imaluunniit TITA assiliisuusarput. *Når fotografen ikke er angivet, er fotoet taget af Atuakkiorfik eller Tegnstuen TITA*

Amerlassusii - oplag 24.000

ISSN 1603-0745

Pisartagaqarneq - abonnement
Kalaallit Nunaat/Grønland 75 kr.
Nunani Avannarlerni/Norden 95 kr.

Apersuinermi atuartartulluunniit allaaserisaanni isummat saqqummiunneqartut, atsiorneqarsimasut atsiorneqarsimangitsulluunniit aqqissuisoqarfiup pisortaqarfiullu akisussaaffigisinaangilaat. *Meninger og holdninger, der kommer til udtryk i interviews eller i læser-indlæg, signerede eller usignede, er ikke nødvendigvis redaktionens eller direktoratets opfattelser, og derfor ikke kan gøres ansvarlig herfor.*

SAQQAA / FORSIDE: Leiff Josefsen

Meeqqat angajoqqaamik qanoq inuuneqarnerannut tarrarsuutitullusoq ittarput. Timersortaruit meeqqat aamma timersortalissaaq. Mersortaruit meeqqatit mersortalissapput. Pujortartaruit meeqqavit ilaarniasavaatsit. Persuttaasaruit meeqqatit aamma persuttaasalersinnaapput.

Angajoqqaatut isumaqaqqajaasarunarpugut meeqqavut oqaatiinnarlugit inertiinnarlugillu perorsarsinnaalugit. Kisianni amerlasoorpassuit paasisarpaat taamaalliorneq naammanngitsoq, qitornatsinnummi aamma maligassiuusuusariaqarpugut.

Assersuutigiinnarlugu meeqqat pujortartarlarsimapat illillu pujortartaraluarlutit pujortartarnera unitsikusukkukku, iluaqutaanaviangilaq inerterlugulu nasuiaakkaluurukku pujortartarneq peqqinnangitsuummat unitsittariaqaraa. Oqaaseq kimeqarnerusarpoq illit nammineq qanoq ilionnikkut maligassiuusinnaaguit.

Qitornatta inersimasunngoreerlutik angusaqarluarlutik nammineq ilaqtusiulerpata imaluunniit iluatsisinnangitsoorlutik inuttut atugarliulerpata uagut angajoqqaatut perorsaanitta maligassiuinittalu kingunerigajuttarpat. Oqarsinnaangikkaluarpugut angajoqqaat kisimik akisussaasut meeqqamik inersimasutut qanoq ittunngortarnerannut, kisianni angajoqqaat taakuuvugut inunnit allanit meeqqatsinnut sunnuteqarluarsinnaasut. Minnerunngitsumillu angajoqqaajuvugut qitornatsinnut asanninnermik tunniussaqaarnitsigut misigissutsit tungaasigut ineriartortitsinissamut allanit tamanit periarfissagissaarnersaasugut.

Angajoqqaatut perorsaanitsigut akisussaaffigaarput meeqqatta timikkut, tarnikkut anersaakkullu avatangii-silersornerisigut siunissami meeqqat ilaqtariillu inuunissaat tunngavilersorluassallutigit, meeqqat ilaqtariillu peqqissumik nukittuumillu ineriartussappata.

Barnet er som et spejl til forældrenes livførelse. Dyrker du idræt, vil dit barn også dyrke idræt. Kan du lide at sy, vil dine børn også lære at sy. Er du ryger, vil dine børn også blive rygere. Er du voldelig, så vil dine børn også udøve vold mod andre.

Vi tænker nogen gange, at det måske er nok at moralisere og skælde ud i opdragelsen af børnene. Men de fleste opdager med tiden at dette slet ikke er nok; vi skal også være gode rollemodeller for vore børn.

Det vil for eksempel være svært for dig at snakke dit barn fra at ryge hvis du selv stadigvæk er ryger. Dine ord vil have meget mere vægt, hvis du kan være et godt eksempel for dit barn.

Når vore børn som voksne selv danner familie eller oplever nederlag og modgang er det meget ofte resultatet af vores opdragelse og et spejlbillede af vores egen levevis. Selv om man ikke kan lægge al ansvaret for børnenes levevis som voksne over på forældrenes skuldre, kan vi ikke komme uden om, at forældrene har haft de bedste muligheder for at gøre en indflydelse på børnenes opvækst og liv. Ikke mindst skal vi ikke glemme, at vi som forældre kan give og vise vore børn kærlighed og dermed udvikle deres følelsesliv.

Hvis vi skal sikre børnene og familierne en tryk og sund fremtid, er det vores ansvar som forældre at give børnene trygge omgivelser både fysisk, psykisk og mentalt.

IMAIINDHOLD

Oqaloqatigiinneq pingaaruteqarpoq 3
Samtale er vigtig 3

Ataatsimoorneq, ataqqinninneq
naapertuuttunillu killilersuineq 4
Fællesskab, respekt og rimelige grænser 6

Ilaqtariinni perorsaanermi pingaartitat 8
Værdier i familiens opdragelse 10

Erseqqissumik meeqqanut killiliineq 12
At sætte klare grænser 14

Anaanaa aterimmagu qujagaara 16
Min yndling fordi han er opkaldt efter min mor 18

Inuiaqatigiinni piumassuseqarnerunissaq 20
Samfundets viljestyrke 22

Ilaqtariittut sammisaqatigiinneq 24
Familiesammenhold 24

OQALOQATIGIINNEQ pingaaruteqarpoq

Taamaangippat

paatsooqatigiinnerit pisinnaapput

- Perorsaanermi oqaloqatigiinnissaq pingaaruteqaqaaq, Hilda aallartippoq nangillunilu. -Siullermik imaattaraluarpunga torersaaniraangama ilaqtakka angerlarsimatinnagit pislungu, soorlu meeqqat aneeqqullugit iniminniitsillugilluunniit. Taava ippullugu ulapissuataaraluarpunga, naggataatigullu qasullunga immaqa isumalullunga ilakka ikiutinngimmata pisuutissinnaallugit. Massakkulli ilikkarpara ikioqatigiilluta ullut ilaanni torersaaffeqartarluta, akisussaaffiit agguaatarpakka kina erruissava, kina sanissava støvsugerlunuunniit, kinalu igassava. Nerriviliorneq nukarlequtitta akisussaaffigerusuttarpaa aammami nuannareqaa, Hilda oqaluttuarpoq.

SAMTALE er vigtig

Ellers opstår der misforståelser

- Samtale er et vigtigt element i opdragelsen, indleder Hilda og fortsætter: -I starten var det ellers sådan, at jeg ryddede op, når min familie ikke var hjemme, for eksempel at bede børnene om at lege ude eller være på deres værelser. Jeg gjorde rent på livet løs med sved på panden, og til sidst var jeg træt og blev sur, fordi de andre ikke hjalp til og kunne give dem skylden. Nu har jeg lært, at vi kan hjælpes ad med at gøre rent på bestemte rengøringsdage, hvor jeg udstak pligter om, hvem der skal vaske op, hvem der skal feje eller støvsuge samt hvem der skal lave mad. Vores yngste har til sin store glæde ansvar for borddækning, fortæller Hilda.

Aappariit Louise aamma Peter Petersen meeqqamik quliusut perorsarnerat kingumut qiviarpaat

Allattoq assiliisorlu: Alice Sørensen

Aappariit ullumikkut kinguaarpassuaqarput, 21-nik ernutaqarput 14-inillu ernutaqqiuteqarlutik, ilaqutariit nalliutuni Louisep Piitallu illuanni tungujortumi Nuummi Saqqarlermiittumi katersuuttarput.

Louisap ernuttani Aviaja 12-inik ukiulik ikiortigalugu kaffisorfissanik piareersaajutigaluni oqalulerpoq:

- Katersuukkaangatta 50-it 60-illu akornanniittarpugut. Katersuunneq pingaartittuaannarsimavarput. Qitornavut mikigallarmata pingaartissimavarput piffissat – soorlu neriffissat – eqqorlugit takkuttarnissaat, taamasillutik piffissamik eqquilluni takkunissaq kisiat ilikkarnagu katersuunermi ullormut pisimasunik eqqartueqatigiinnissaq ilikkarniassammassuk, Louise kaffimik kuioraajutigaluni oqaluttuarpoq nangillunilu.

- Nerinerup nalaani ullormut misigisat immikkuullarissut eqqartorneqartarput, ilaatigullu meeqqat arlaannik iki-gassaangata isumaqatigiissutigineqartarlutik.

- Perorsaanitsinni pingaartitatta allat ilagaat ikioqatigiinneq, meeqqat pisassatik annikkaluit suliarisarpaat, soorlu erruineq, torersaaneq qatanngutinillu nukarlernik paarsineq, Peter Petersen ilaliivoq.

- Ataqqinnineq aamma pingaartut ilagaat, qitornatsinnut paasitinnarsimavarput ataqqineqarniaraanni aamma inuit allat ataqqineqartariaqartut, Louisa meeqqat mikinerisa nalaanni piffissaq annerpaaq angerlarsimalluni illumik meeqqanillu paarsisimasooq oqarpoq.

- Taamaammat ullumikkut malugisarpaput qitornavut taakkulu kinguaavi inoqatiminnik ataqqinnittuusut, minnerunngitsumillu ilaqutariit utoqqartaannik, assullu ilaqutariittut ataatsimuualaarnissamik pingaartitaqartut – pingaartumik nalliuttuni, aappariit oqaluttuarput.

ANAANAP ASANNINNERA

Peter Petersen meeqqat mikineranni ilinniartitsisutut sulivoq unnukkullu inuusuttut ornittagaanni sulisarluni. Meeqqat qulit, Marie, Kirsten, Kristian, Kista, Vivi, Peter, Jakob, Isak, Naja aamma Erik 1954-imi, 1956-imi, 1957-imi, 1959-imi, 1961-imi, 1962-imi, 1963-imi, 1965-imi, 1968-imi 1969-imi inunngortut Louisep angerlarsimalluni perorsarpai, ulapittarsimassaqaarlumi.

- Qitornatta anaanamik asanninnera qanilaarnerallu pigiuannarsimavaat, taannaasimavormi ilaqutariinni ataatsimoorfiusooq, Peter tulluusimaarluni nuliani isigalugu oqarpoq.

- Sisamassaat Kista ataasileeqqammersooq sulileraluarpunga, ilaatigut pisiniarfinni, kisianni piffissat suliffiusut

ilaqutariinnitsinnut tulluuppallaangimmata, meeqqallu sivirusunerusumik najorusullugit, suliunnaarpunga. Aatsaat nukarleq børnehaveklassimi aallartimmat ilinniartitsisutut ilinnialerpunga, Louise oqarpoq.

- Qulakkeerniartuaannarsimavarput qitornatta tamatigut angajoqqaamik arlaannik ilaqartuaannarnissaat, pingartumik arlarput aallassagaangat. Sumiluunniit qaqugukkulluunniit saaffiginissinnaanertik ikioqqusinnaanertillu ilisimajuarniassammassuk.

ATUEQQITTARNEQ SINNGAATTAANNERILLU

- Soorunami meeqqat imminnut sinngagisarsimapput, Louise qungujulluni eqqaakuluppoq.

- Kisianni imatorsuaq ajornartorsiutaanngitsumik, isumaqatigiissitsiniaaneq saammarsaanerlu atorlugit qaangjuttarput – tamakkumi angajoqqaat tamarmik eqqaamassa-vaat. Meeqqat ilaasa ilatik nutaanik pisaarangasa usorisarpaat, taava oqaluttuuttarpavut sooq angajullit atisaat kingornutissaneraat - paasisarpaallumi. Tamarmilli akutunngitsumik nutaanik pisaartinneqartarput.

Louisep eqqaamallugaasa ilagaat, emerat angajulleq Kristian atuariartorumajunnaaraluallarmat.

- Kammalaataasa ilaat cykelitaarsimariarmat usorulluni atuariartorumajunnaallarmat arpallunga malersortariaqarsimavara, angutaat angalimmat. Eqqaamasat taamaattut ullumikkut qungujulaarutigisinnaavakka taamani ilaatigut qasunalaarsinnaasaraluartut, Louise oqarpoq erseqqissarlugulu ernertik piumasaminik cykelitaartoq ataat tikeqqimmat.

KILLIT

Malinneqaaqqusanik naalassinnaaneq killilersorneqarnerlu Louisep Piitallu qitornaasa peroriartornerminni nalerarisimavaattaq.

- Killissat napertuuttuusariaqarput ingasappallaaratik, Louise oqaluttuarpoq nangillunilu, - suleqatima ilaanni sinnersooqulluni aperaanga meeqqami unnukkut angerlarnissami killissaminik qaangiisarnera qanoq iliuuseqarfigis- sanerlugu, aperaaralu qassinut killeqartinneraa. Paasilerparalu killinga siusippallaartoq, meeqqat allat suli angerlaqqajannigitsut angerlartinniartarsimagaa.

- Isumaqarpunga qitornatsinnik killilersuisarnerput naapertuuttarsimammat tamanna annerusumik ajornartorsiutigisimangikkipput.

- Ullumikkut meeqqat unnuarsuaq tikillugu aneertut takussaasarput, uagut perorsaanitta nalaani taamaattoqan-

Nammineq pigisaq/Privat foto

Louise Peter qitornaallu tulleriarnatik inissisimasut: Marie, Kirsten, Kristian, Kista, Vivi, Peter, Jakob, Isak, Naja aamma Erik, ernutaat angajulleq Jørgen 1985-imi apersortimmat assilisaaq.

Louise og Peters børn i vilkårlig rækkefølge; Marie, Kirsten, Kristian, Kista, Vivi, Peter, Jakob, Isak, Naja og Erik. Billedet blev taget 1985 da ægteparrets ældste barnebarn Jørgen blev konfirmeret.

ngilaq. Meeqqatta killilerneqartarsimanertik nammineq perorsaamerminni atorpaat, tassami qitornatta unnuarsuaq tikillugu meeqqaminnik aneersitsineq atortoringilaat, Peter oqarpoq.

ILINNIARNEQ SUNNGIFFIMMILU SAMMISAT

Angajoqqaat perorsaamerminni pingaartissimasaasa ilagaat meeqqamik ilinniagaqarnissaat sunngiffimminnilu peqqinnartumik sammisaqarnissaat.

- Peqqinnartumik sammisaqarnissaat pingaartissimavarput, taamaattumik sunngiffimmi timersormik sammisaqartarsimapput, Louise oqarpoq nangillunilu.

- Sapinngisatsinnik qitornatta ilinniagaqarnissaat anguniarsimavarput, siunissami imminnut ilaqtaminnillu pilersuinissaat pillugu. Ataatsip HF-ernini unitsikkaluarpaa, kaammattorlugu isumaqatigiissuteqarfigarput kingusinerusukut ilinniarnini nangissagaa – taamaaliorporlumi. Ullumikkut Louisep Piitallu qitornaat tamarmik ilinniagaqarsimapput. Ilaat ilinniartitsisuupput, ilaat mekanikerit, maskinmesterit, ilaallu allaffissornermik namminersortuunermillu ingerlassaqarlutik.

- Ullumikkut qitornavut uagutsinnut inuiaqatigiinnulluunniit nanertuutaanatik inooqataapput, Peter oqarpoq.

- Taamaammat oqarsinnaagunarpugut, meeqqat amerlagaluaqisut perorsarluaersimallugit, Louise qungujulluni naggasiivoq.

Louise aamma Peter Petersenip perorsaamerminni pingaartitaat

1. Angerlarsimaffik toqqissisimaffiusoq
2. Ulluinnarni pisariaqartitat pingaartut
3. Angajoqqaat asanninnerat tunniusimanerallu
4. Susassareqatigiinneq – ikioqatigiinneq ataatsimoornerlu
5. Ilinniarneq – inuiaqatigiinni iluaqutaaneq akuunerlu

Killissarititaasut naapertuuttuasariaqarput ingasappallaratik, aappariit Louise aamma Peter Petersen isumaqarput.

Grænserne skal være rimelige, mener ægteparret Louise og Peter Petersen.

Ægteparret Louise og Peter Petersen kigger tilbage på opdragelsen af deres ti børn

Tekst og foto: Alice Sørensen

Familien tæller i dag blandt andre 21 børnebørn og 14 oldebørn der i højtiderne samles i Louise og Peter Petersens blå hus i Saqqarliit i Nuuk.

- Vi kan tælle op til 50-60 mennesker i huset, siger Louise Petersen, der ved hjælp af barnebarnet Aviaja på 12 år, har dækket kaffebordet.

- Det har været vigtigt for os at være sammen. Da børnene var små, var det vigtigt at de kom til tiderne – for eksempel til måltiderne – så de kunne lære at passe tiden, men også lige så meget for at vi kunne være sammen og snakke om de ting der er sket i løbet af dagen. Hvis nogen havde været ude for noget usædvanligt eller havde brug for hjælp – så blev der snakket om det under måltiderne, siger Louise Petersen mens hun øser op.

- Derudover var det vigtigt, at alle hjalp hinanden og opfyldte deres pligter, såsom at vaske op, rydde op eller passe yngre søskende, siger Peter Petersen.

- Respekt har også været en vigtig faktor i vores opdragelse – de skulle lære, at man får respekt ved at respektere andre, siger Louise, der ud over korte perioder på arbejdsmarkedet, var hjemmegående.

- Vi kan mærke at vores børn og deres efterkommere har stor respekt for deres medmennesker og familiens ældste medlemmer. De holder også af, at samles til familiesammenkomster – især i højtiderne, siger ægteparret.

MORS KÆRLIGHED

Mens Peter Petersen arbejdede som lærer og havde aftenarbejde i ungdomsklubben, passede Louise hus og børn. Og med de ti børn: Marie, Kirsten, Kristian, Kista, Vivi, Peter, Jakob, Isak, Naja og Erik, født i henholdsvis 1954, 1956, 1957, 1959, 1961, 1962, 1963, 1965, 1968 og 1969, var der nok at se til.

- Børnene har altid haft deres mors kærlighed og omsorg – hun har været familiens sande holdepunkt, siger Peter mens han ser stolt på sin kone.

- Da vores fjerde barn Kista var et år, begyndte jeg at arbejde, blandt andet i en butik, men arbejdstiderne passede ikke til vores familieliv og jeg ville gerne være mere sam-

men med børnene, så blev jeg igen husmor på fuld tid indtil den yngste startede i børnehaveklasse, hvorefter jeg startede min uddannelse som lærer, siger Louise.

- Vi har altid sørget for, at den ene af os var hjemme, når den anden skulle være væk i længere tid, for eksempel på rejse. De skal vide, hvor de har os og kan til hver en tid få den hjælp de gerne vil have.

GENBRUG OG JALOUSI

- Der har selvfølgelig været søskende-jalousi blandt børnene, erindrer Louise med et smil på læberne.

- Men jeg husker intet alvorligt ud over fredsmægling og trøstning – noget som alle forældre kender til. Nogle af børnene misundte de der fik nyt tøj, så måtte vi selvfølgelig forklare dem, hvorfor de måtte genbruge de ældre søskendes brugte tøj, og det forstod de. Alle fik dog nyt engang imellem.

En episode, som Louise husker tydeligt var dengang, da parrets ældste søn Kristian, nægtede at komme i skole.

- En af hans venner havde fået en ny cykel, og han ville ikke i skole før han fik en til. Det skete på et tidspunkt hvor Peter var ude og rejse, så jeg måtte løbe rundt efter ham for at kunne sende ham i skole. Det er sådanne episoder som jeg i dag kan more mig over, selvom det til tider kunne være lidt hårdt dengang, siger Louise og forsikrer, at sønnen fik sin cykel, da far kom hjem efter rejsen.

GRÆNSER

Disciplin og grænser har ligeledes været vigtige pejlemærker for børnene.

- Grænserne skal være rimelige, siger Louise og fortsætter, - engang spurgte en kollega mig til råds om, hvad hun skulle gøre, da hendes barn ikke ville gøre som aftalt. Barnet nægtede at komme hjem til tiden om aftenen. Jeg spurgte min kollega, hvad tid barnet skulle være hjemme – det viste sig at barnet skulle hjem, lang tid før de andre børn. Jeg tror, at vi har sat nogle rimelige grænser og har derfor ikke haft store problemer med de grænser vi har sat for børnene.

Louise aamma Peter Petersen 1955-imi katipput.
Louise og Peter Petersen blev gift i 1955.

Aviajap aqqaneq-marlunnik ukiullip aataa ilit-sersuuppaa qanoq SMS ammarne-qartarnersoq.

Barnebarnet Aviaja på 12, viser bedstefar hvordan man modtager en SMS.

- I dag ser vi børn der leger ude til sent på natten, det var ikke noget vi så ret tit dengang børnene var små. Grænserne er vel noget som børnene har taget med sig, for ingen af vores børnebørn eller oldebørn er ude til langt ude på natten, siger Peter.

UDDANNELSE OG FRITID

For forældreparret har det også været vigtigt, at deres børn fik sig en uddannelse og havde en sund fritidsbeskæftigelse.

- Det har været vigtigt, at børnene havde en sund fritidsbeskæftigelse, derfor har sporten også været en del af deres fritid, siger Louise og fortsætter.

- Vi har gjort vores bedste for at sikre, at de fik en uddannelse, så de senere i livet kunne forsørge sig selv og deres familie. For eksempel droppede en af dem ud af HF, men vi opmuntrede hende og aftalte med hende, at hun skulle fortsætte sin uddannelse og det gjorde hun.

I dag har alle ti børn en uddannede bag sig, nogle som

lærere, mekanikere, maskinmester, og andre indenfor administration og som private erhvervsdrivende.

- De klarer sig selv i dag og er ikke på nogen måde til last for hverken os eller samfundet, siger Peter.

- Så man kan sige at vores opdragelse af vore mange børn er lykkedes, slutter en smilende Louise.

Fem vigtige punkter i Louse og Peter Petersens opdragelse af deres børn

1. Et trygt hjem
2. Basale daglige behov
3. Forældrenes kærlighed og hengivenhed
4. Sammenhold og fællesskab
5. Uddannelse – at være til gavn og være en del af samfundet

Ilagutari'inni perorsaanermi PI

Arnavaraq ▼

Meeqqat qitiutillugit perorsaaniisaq uatsinnut pingaaruteqar-simavoq. Assersuutigalugu meeqqatta ilisimajuannarpaat sumiinersugut saaffiguaannarsinnaallutalu.

Aka ▼

Oqartariaqarpunga tamanna assut iluatsissimasoq. Toqqissisimallunga peroriartorpunga ilisimallugu angajoqqaannut saaffiginnittuaannarsinnaallunga.

Arnavaraq ▼

Angerlarsimaffitsinni pissutsit ammasumik oqaluuserisarpagut. Misigissutsit pilersaarutit kissaatigisat allarpasuillu.

Aka ▼

Maluginiarsimavara nammineersinnaassuseqarnissarput pingaartikkissi. Assersuutigalugu ataatap erseqqissarsimavaa meerartaassagaanni ilinniagaqarsimanissaq, nammineq ineqar-neq, nammineq aningaasaqarneq siunissaqarfigisamillu aappaqarnissaq pingaaruteqartut.

Arnavaraq ▼

Ataatarsilu isumaqatigiilluta perorsaavugut. Alliertornissinni killiliisarnitsigut, ataqqinninitsigut, siunnersuisarnitsigut, akisussaaffilersuisarnitsigullu namminersortuunissarsi anguniarsimavarput.

Aka ▼

Tapersorneqartuarnitsigut namminersortuunissarput piviusunngorpoq. Oqaluunneqartartuugutta naalagaaffiginiarneqarluta "imaaliussuutit, una qinissavat" imaassinnaavoq nammineersinnaassuserput killeqarsimassagaluartoq aammalu oqaasissinnut killormoornartarsimalluta. Oqaluuttarpatsigulli "pitsaanerussangatippara imaasioruit, una pissutigalugu" ataqqilluta akisussaaffilerluta tatigalutalu.

Arnavaraq ▼

Siunertariuarparput nammineersinnaalluarnissarsi.

Aka ▼

Efterskolerlunga angerlarsersuaartunga ataatama oqarfigaanga: Angerlaannangikkuit pitsaanerussiaaq, takussuat naammassigukku qutsavigissavatsigut. Ilumoorporlu, assut qujasarpunga tunniutiinnarnanga naammassisimagakku.

NGAARTITAT

Allattoq assiliisorlu Simigaq Broberg

Arnavaraq ▼

Oqarfigivatsigittaag 18-ileereeravit aningaasat efterskolernisarnut atorsimasagut maangaannartussat akiitsorlutit utertit-tariaqassagtit. Akiitsoqartannginnissarlu pillugu ilinniartinni-kuugatsigit nalunngilat qanoq isumaqarnersoq. Ilallugu oqar-pugut tullissaani arlaannut ilinniaqqinniaruit uagut akiliunna-vianngikkitsigit. Taamaasiorpugut nalunnginnatsigu ilinnut pit-saanusooq efterskolernerit naammassigukku. Pikkoreqaatillu qinersilluarlutit naammassigavit.

Aka ▼

Imaallaammi nuannersorpassuarnik pissarsivunga misilittaga-qarnerulerlungalu. Eqqaamavara aamma aalakooqqaartunga paasigamma. Oqarputit: Ajunngilaq aalakoorusukku it ingasat-tajaarutinngiinnassavat, killissaa nammineq ilinniassavat.

Arnavaraq ▼

Uanga nammineq inuusuttuullunga oqaluttuunneqartarni-kuunnginama nammineq misilittaasariaqartarsimavunga. Taamaattumik meeqqagut pitsaasumut siunnersorusuttar-pagut uagut misilittakkagut oqaluttuaralugit. Pingaarpormi paa-sissallugu imigassaq ajunngitsumik atorlugu nuannersuusooq nammillerlu atuineq aqutassaasoq.

Aka ▼

Nuannersorpassuit ilagaat mikinitsinniilli asiartarnerput. Taas-umap ingerlateqqinnissaa ilissinnut pingaaruteqarsimavoq.

Arnavaraq ▼

Ilaa siorna illit aqaluit tuttumik pernatippaatit. Naa, nuan-naaratta.

Aka ▼

Qilanaalereerpunga asiaqqinnissatsinnut. Aalisarnissaq, tisanis-saq aammalumi nammineerluni panertulinissaq.

Arnavaraq ▼

Soorlu meeraanissinniilli pingaartitagut attattuarumaarisi. As-sut nuannerpoq nammineersinnaalluurtusi piumassuseqarluar-tusilu isigalusi.

Ilaqtariit: Angajoqqaat meeqqallu pingasut:

Pani: Agathe (Aka) Dahl Thorleifsen, 22-nik ukiulik

Anaana: Arnavaraq Thorleifsen Dahl, 47-inik ukiulik

Ataata: Lars Dahl, 42-nik ukiulik

Pani: Regine Dahl Thorleifsen, 23-nik ukiulik

Erneq: Nukappiaraq Dahl Thorleifsen, 18-inik ukiulik

VÆRDIER *i familiens*

Tekst og fotos Simigaq Broberg

Arnavaraq ▼

Under vores opdragelse har vi lagt vægt på, at barnet skal være i centrum. Barnet skal hele tiden vide hvor vi som forældre er henne og at han/hun altid kan henvende sig til os.

Aka ▼

Det kan man vist godt sige er lykkedes. Det har givet mig tryghed. Og den glæde, at vi kan snakke om alting.

Arnavaraq ▼

Vi har snakket åbent om alting derhjemme. Følelser, planer, ønsker - alt der har med os at gøre.

Aka ▼

Det har altid været jeres mening at gøre os selvstændige. Far har gjort mig bevidst på, at det er godt at have en uddannelse, eget hjem, økonomien i orden og at finde den rette ægtemand før man vælger at få børn.

Arnavaraq ▼

Din far og jeg er enige om opdragelsen. Under jeres opvækst har vi sat grænser, respekteret jer, vejledt jer og ladet jer vokse med ansvar. Vi har handlet således for at forberede jer til voksenlivet.

Aka ▼

Det har givet os styrke. I ser os som selvstændige personer og med jeres støtte

og vejledning er det lykkedes, at gøre os modne og ansvarlige. Hvis I måske havde været dominerende "I skal gøre sådan og sådan" havde vi muligvis gjort modstand. Men I har altid respekteret os. I siger "jeg mener at det er bedst således... fordi..." Og det lytter vi til.

Arnavaraq ▼

Det var altid vores mål at gøre jer selvstændige.

Aka ▼

Da jeg startede på efterskole havde jeg meget hjemve og ville hjem. Men far sagde, at det var bedst for mig at blive på efterskolen. Han sagde også, at jeg senere hen

opdragelse

**Familie: Forældre med tre børn · Datter: Agathe (Aka) Dahl Thorleifsen, 22 år · Mor: Arnavaraq Thorleifsen Dahl, 47 år
Far: Lars Dahl, 42 år · Datter: Regine Dahl Thorleifsen, 23 år · Søn: Nukappiaraq Dahl Thorleifsen, 18 år.**

vil takke ham for at jeg blev der. Det har han fuldstændig ret i.

Arnavaraq ▼

Hvis du skulle hjem i utide, skulle du tage lån for at betale vores investering tilbage. Vi har lært dig om ikke at skylde penge, så du vidste hvad det betød. Vi sagde også, at det ville være vores sidste investering i din uddannelse hvis du droppede ud. Vi vidste, at det var bedst for dig at færdiggøre efterskoleopholdet. Du valgte det rigtige, det skal du have ros for.

Aka ▼

Jeg fik en masse oplevelser og lærte en hel del ved at være på efterskolen i den planlag-

te tid. Kan du huske den dag jeg havde drukket alkohol for første gang? Du sagde, at det er fint at jeg drikker, men det er godt at kende grænsen.

Arnavaraq ▼

Under min opvækst fik jeg ingen vejledning. Jeg var nødt til selv af afprøve grænser. Derfor vejleder vi jer og fortæller jer om vores egne oplevelser. Det er vigtigt, at forstå at man kan nyde alkohol, men man skal kunne styre sig selv.

Aka ▼

Det er også så dejligt at vi, siden vi var små, har været ude i naturen. Det som I har ført videre til vores familie.

Arnavaraq ▼

Du fik dit første rensdyr sidste år, med din lillebrors hjælp. Vi var så glade den dag.

Aka ▼

Jeg glæder mig allerede til næste gang vi skal ud i naturen. Jeg vil fiske og tørre mine egne fisk.

Arnavaraq ▼

I har overtaget vores værdier gennem opdragelsen. Det er en stor glæde, at I er selvstændige og ser lyst på fremtiden.

Erseggarissumik meeqqam

Meeqqat inuusuttuaqqallu ineriartussagunik
inersimasunnngornissamullu piareersassagunik
pisariaqartippaat paasissallugu iliuuserisinnaasatik
killeqartut

Ilaqutariinnut oqarasuaatikkut siunnersuivik.
Kinaassuseq isertuunneqarsinnaavoq.

Oqarasuaat: 314151

Ammasarfiit:

Marlunngorneq nal. 19:00-21:00

Sisamngorneq nal. 15:00-17:00

ut killiliineq

Allattoq: Simigaq Broberg Assiliisoq: Leiff Josefsen

Meeqqat pakkunneqartarnissartik asaneqarnissartiluu pisariaqartippaat. Aammali iliuutsimik killeqarnissaat pisariaqartillugu. Meeqqat ilitsersuunneqartariaqarput paasitissallugit pissusilersornerat sumut killeqassanersoq. Inunnut allanut imminullu ataqqinninnee pingaaruteqarmat.

Toqqissisimaneq

- Meeqqat killiminnik ilisimatinneqarlutillu ilikkarsimasut toqqissisimanagerput. Meeqqallu killeqanngikkunik angajoqqaaminnik naalagarsiortitsilersinnaapput eqqissiveeruteqqajaanerullutik killisarsiorsinnaallutillu, Naja Lange Uummannap Kommuneani perorsaanermit siunnersorti oqarpoq.

- Pisiniarfimmi meeqqamik piumasaqarluni qiasoorneq misigereerpara. Kisianni taamatut pisoqartillugu tunniutiinnanginnissaq pisariaqarpoq. Nipangersinniapallaannarlugu piumasaa tunniukkukku nalunngilara aamma tulliani taamaasissasoq. Kisianni oqarfigigukku naamik nassuiaallugulu sooq naameerlunnga tullissaani ilisimasavaa taamatut ilionini iluaqutaangitsoq, Dorthe Egede Petersen marlunnut anaanaasoq oqarpoq.

Assigiimmik oqariartorfigneqarneq

Meeqqat aalajangersimasumut ilaannikkuinnaq akuerineqartarunik ilaannikkullu itigartinneqarlutik nassuiaanneqarnatillu sooq pissutsit taamaannersut toqqissisimannequtigisinnaavaat.

- Angajoqqaatut perorsaanermit isumaqatigiittariaqarpugut killissat sumiissanersut. Taamaasinnikkutta meeqqamut paatsiveerunnarsinnaavoq eqqissiviillioffiulluni. Soorlu innartarfissaat ikiuffissat aningaasanilluunniit tunilaartarnissaat isumaqatigiissutigisariaqarpagut. Meeqqap ilikkarniassammagu periarfissarititani qanoq innersut, Dorthe Egede Petersen oqarpoq.

Dorthe Egede Petersen

Meeqqat periarfississallugit

- Angajoqqaat ilaasa killiliisinnaaneq ajornartittpaat kinguneqartitsinissarlunormissutigisinnaasarlugu. Siunertaq nalornarsinnaavoq meeraq qialerpat nuanniiliulerlunilu. Meeqqamullu pingaaruteqarpoq paasissallugu qanoq iliorsinnaavunga qanorlu ilioqusaanngilanga. Meeqqat ukiui pissusilersornerilu aallaavigalugit killiliineq aalajangersagassaavoq. Pingaaruteqarporlu eqqissilluni meeqqap ilikkarnissaa periarfissiissutigissallugu, Naja Lange oqarpoq.

Meeqqat mikinerit nalinginnaasumik ajortumik isumaqarlutik iliuuseqqusaanngitsunik iliuuseqarneq ajorput, taamatullu ukioqartillugit angajoqqaanit ajattorneqartutut misigitinnaveersaagassaapput. Meeqqap allilaareersup marluk-pingasut missaanniit qummut killigitat misilerarsinnaasarpai, killigititallu uteqqiasumik ataqqinagit pissusilersorpat tamanna meeqqamut kinguneqartinneqartariaqarpoq, itigartitaanerminilu qiagaluaruni kamakkaluaruniluunniit ajunngilaq. Taamaasiornermigut ilikkarumaarpaa killigitat sumiinersut ataqqisassaasullu. Isigisatik tusaasatillu ilinniutigisarmatigit.

At sætte klare grænser

Hvis børn og unge skal udvikle sig og forberedes til voksenlivet er det vigtigt at de lærer grænserne for deres adfærd.

Dorthe Egede Petersen

Børn har brug for masser af kærlighed og omsorg. Men de har også brug for at lære, at alting har en grænse. Og børn skal have hjælp til at forstå, hvor grænsen går. De skal lære at respektere andre mennesker og sig selv.

Tryghed

- Børn der har lært deres grænser at kende er ofte mere trygge. I de tilfælde, hvor børn ikke har grænser, kan de komme til at styre forældrene og er ofte grænsesøgende, siger Naja Lange – pædagogisk konsulent i Uummannaq Kommune.

- Jeg har oplevet at stå i en butik med et grædende barn. Men jeg ved, at man ikke skal give efter når man har sagt nej. Ved at trække

sit nej tilbage og i stedet for at sige ja, bare for at barnet skal holde op med at græde, risikerer man at barnet gør det samme igen senere. Hvis man i modsat retning fastholder sit nej og forklarer barnet, hvorfor afgørelsen er således, vil barnet forstå at handlingen ikke hjælper noget, fortæller Dorthe Egede Petersen, mor til to børn.

Enighed omkring grænser

Oplever børn, uden at få forklaret hvorfor, forskellige grænser, kan det medføre at barnet bliver forvirret og føler sig utrygt.

- Som forældre er vi nødt til at være enige omkring grænserne. Hvis der er uenighed om grænserne i hjemmet vil det påvirke barnet. Det kan resultere i, at barnet er uroligt og bliver krævende, for barnet vil hele tiden sætte forældrene til prøve. For eksempel skal man være enig omkring sengetiden, lomme penge og konsekvenserne af at bryde grænser, siger Dorthe Egede Petersen.

Mulighed for at lære

- For nogle forældre kan det være svært at sætte grænser og afgøre konsekvenserne. Det kan være svært at se formålet, når barnet græder og er ked af det. Men det er bedst for barnet at vide, hvad man må og hvad man ikke må. Det er også bedst at sætte grænser svarende til alder og handlinger. Det er altid godt at have overblik og give barnet mulighed for at lære grænserne at kende, siger Naja Lange.

Normalt vil små børn ikke med vilje handle ondt. Når de er i den alder er det vigtigt, at de ikke føler sig til besvær hos forældrene. Når barnet er lidt ældre, fra omkring 2-3 års alderen, vil hun/han afprøve grænser. Hvis barnet gentagende gange ikke respekterer grænserne, er det vigtigt, at det får en konsekvens for barnet. Hvis barnet ikke får sin vilje og af den grund græder og er ked af det, er det fint at lade barnet græde. Således vil barnet lære, at der er grænser og de skal respekteres. De lærer nemlig af at se og lytte til de voksnes handlinger.

Af Simigaq Broberg

Foto taget af Leiff Josefsen

Anonymt familierådgivningstelefon.

Telefon: 314151

Åbningstid:

Tirsdag kl. 19:00-21:00

Torsdag kl. 15:00-17:00

Anaanaama aterimmagu qujagaara

Qujagineranut soralussama ernerimmagu anneertuumik aallaaviuvoq, pingaartumillu sakkortusaataalluni anaanaama aterimmagu.

KARI ABELSENIMIK ATEQARPOQ, QULINGILUANIK UKIULIK. 26. DECEMBER 2007 QULILIISUSSAQ.

- Qujaginninnera malugitittarpara takugaangakku pakkutillaartuar tarakku, aqassullugu, uluaatigullu kunissorlugu. Taama pineqaraa- ngami iluarusuttarpoq. Oqaluuttarlugu: "anaanaama atinngua" Benigne Abelsen aallartippoq.

Qimussimik sukkaniuteqataanerani

- Qujaginninnera takuneqarsinnaavoq assersuutigalugu Ole Reimerip Atuarfiani qimussimik sukkaniunnerani apuukkaangat paggatsit- sisarlunga, aammalu angusanik agguuassinermi najuutsillunga paggatsitsisarlunga. Qimussimillu perusinermi ilaasarlunga, qim- merisai qamutaalu atorlugit. Beninge Abelsen oqaluttuarpoq.

Qujagineqarnini qanoq tigusarparaa

- Qujagineqarnini malunnartumik ilorrisimaarutigisaraa takune- qarsinnaasarpoq, pingaartumik mikinerugallarami uteqqiattarluni uatsinnut takuttarluni. Benigne Abelsen oqarpoq nangillunilu. - llaatigullu ilorrisimaarnini ilaannarlugu isersimaaleriarluni sinilaar- tarluni. Arlaleriarlunilu tukkusarluni. Piffissami kingullermi aneer- narsinerummat akuttunerusumik takuttarpoq.

Qujagisap qujagineqaraluarluni killilerneqartarnini qanoq tigusarparaa

- Qujagigaluaqalugu killilersinnaasarpara arlaannik piumasaqarne- ratigut, taamalu killilerneqartarnini siullermik nuannarivallaarnek ajoraluarparaa, paasitinniarlugu oqaluuttarneratigullu paasitinneq- rami ajunggitsumik inuttaata tiguua. Benigne Abelsenip qujagin- nikkaluaqaluni killiliisarnini oqaluttuaraa, nangipporlu. - Assersuu- tigtisinnaavara ernutartaaratta assut nammineq siullunini malugi-

tinniartarparaa. Massakut paasilluarnikuuaa tamaasa asagikka, ar- laannaalluunniit imminiiginnarnagu.

Isumaqarpunga qujaginnittoqarsinnaasoq paatsiiveerutsitsinngik- kaluarluni. Benigne Abelsen oqarpoq.

Piukkussisartog

- Nammineq sanaaminik arlaannik piukkussaqaarsinnaasar- poq, uannut assut tulluusimaarnartumik. Tassuuna takusinnaasar- para qujagineqarnini anneertuumik nuannaarutigigaa. Soorlu nalli- ullunga ujamiliaminik tunimmanga ullorsiuallaartillunga ujammit taakku atorussuttarparakka, anaanaama atiata sanaarimmagit. Malu- gisarpara taakku ujammit atorillugit inutta assut tulluusimaar- tartog, tunniussani atorneqartut takugaangamigit. Benigne Abelsen oqarpoq.

- Maani Kitsissuarsunni Ole Reimerip Atuarfiani atuartut juulliler- nerani sanaaminik tuniniaagaangamik nammineq sanaaminik pi- siniaqqusarpaanga: "Ajaqqii pisiassaqaqputit". Inequgalugu ilanngu- tissavara, allap sanaavi pisiarigikka paasillugu allanik nammineq sanaaminik paarlatsikkiartormagit. Kiisalu anereertunga malillunga sanaani kagerullerannguaq pisiarineqanngitsoq pisiariartoqqum- magu pisiaraara. Benigne Abelsen inequlluni naggasiivoq.

MEEQQAT PISARIAQARTITAAT

- **Asaneqarneq**
- **Killilerneqarneq**
- **Pakkunneqartarneq**
- **Oqaloqatigineqarneq**
- **Paasitinneqartarneq**
- **Attaveqateqartarneq**

Min yndling fordi han er opkaldt efter min mor

Grunden til, at han er min kæledægge er, at han er søn af min nevøs barn, og det forstærkes af, at han er opkaldt efter min mor.

KARI ABELSEN, NI ÅR GAMMEL. FYLDER TI ÅR DEN 26. DECEMBER 2007.

- Jeg viser min glæde for ham, at jeg krammer ham, når jeg møder ham, siger kæleord, giver ham mysser på kinden. Det er han glad for. Jeg siger til ham: "min mors navnefælle" Indleder Benigne Abelsen.

Deltagelse i hundslædevæddeløb

-At han er min kæledægge kan for eksempel ses, når der er hundslædevæddeløb fra Ole Reimerip Atuarfia. Jeg kaster penge i grams, når han kommer i mål, og igen når jeg er tilstede ved præmieoverrækkelserne. Efter løbet kører jeg en runde med hans hunde og slæde. Det er for at vise min glæde over hans præstation og vise alle min kærlighed til min yndling, fortæller Benigne Abelsen.

Hvordan tager han sin status

-Man kan tydeligt se, at han er godt tilfreds med at være yndling, især da han var yngre, besøgte han os tit, siger Benigne Abelsen og fortsætter. – Til tider var han så tilfreds, at han tog sig en lur. Han sov tit hos os. I den sidste tid, hvor vejret er til mere udendørs liv, kommer han sjældnere.

Hvordan har han det med at der, trods ynglingsstatus, sættes grænser

-Selv om han er min yndling, er jeg i stand til at sætte grænser for ham, når han ønsker sig noget. I første omgang var han ikke særlig glad for det, men for at få ham til at forstå, snakkede jeg med ham, det forstod han og tog det pænt, fortæller Benigne Abelsen om at sætte grænser for sin yndling og fortsætter. – Som eksempel kan jeg nævne, at han ville markere, at han havde første prioritet, da vi

fik barnebarn. Nu har han forstået, at jeg elsker dem begge lige meget, og ikke negligerer nogen af dem. Efter min mening, kan man godt have yndlinge uden at de bliver forvirrede af den, siger Benigne Abelsen.

Vil give gaver

- Når han har lavet noget, synes han, at jeg skal have tingen som gave, og det er jeg meget stolt over. Dermed kan jeg se, at han er meget glad for at være min kæledægge. For eksempel gav han mig til min fødselsdag et halsvedhæng, som han selv havde lavet. Det bruger jeg gerne til festlige lejligheder, fordi min mors navnefælle har lavet det. Jeg kan mærke, at han er stolt, når jeg har det på, siger Benigne Abelsen.

- Når eleverne ved Ole Reimerip Atuarfia her i Kitsissuarsuit i forbindelse med julen laver ting til salg, beder han mig om at købe de ting han selv har lavet, og siger: "Grandtante, der er noget du skal købe". Jeg skal lige tilføje, at da han på et tidspunkt fandt ud af, at jeg havde købt noget andre havde lavet, kom han hen til mig, og ville have dem byttet med noget, han selv havde lavet. Da jeg var gået, fulgte han efter mig og ville have, at jeg skulle komme tilbage og købe en mini-kagerulle, som ingen havde købt. Det gjorde jeg så, slutter Benigne Abelsen med erindring om, at det var så kært.

BØRNS BEHOV

- **Kærlighed**
- **At få sat grænser**
- **Kram**
- **At have samtaler**
- **At blive sat ind i sager**
- **At få et netværk**

Inuiaqatigiinni piumassu

- Perorsaaneq sorpassuarnik imaqarpoq ataasiakkaaniit inuiaqatigiinnut.

Dorthe Egede Petersen 18-inik ukioqarluni llinniarnertuunngorniarmimmi ukiut pingajussaat atuarluni kissaatigalugu panissaarpoq. Kingornali ataataasorlu qimakkamik panini kisermaatilerpaa.

- Assoroornartortaqtarsimaqaaq aningaa-sat, inissaqarniarneq perorsaasutuaanerlu nukissaalatsitsisarsimapput. Siunertaqaramali tunniutiinnarneq ajorpunga, aqqanilinnut ukiulimmut Juliemut ataatsimillu ukiulimmut Miilu-Malimmut anaanaasoq Dorthe Egede Petersen oqarpoq.

Tamaviaarsinnaaneq

Imminut piumaffigisinnaanertigut siunniusallu anguniartuarnertigut Dorthe ilinnia-gaqtunngorpoq. Pitsaasumik nuannarisaminillu suliffeqarusukkami. Ullumikkullu ernermi angutaalu katissimapput.

- Misigisarpara inuiaqatigiinni amigaataa-

sartok assoruulaarluni pitsaanermik anguniagaqarsinnaaneq. Piumassuseqarneq anguniagaqarnerlu soorlu ipisitaqqasut, inuppassuit asuli inoorusaaginnartut. Taamaattoqartuaitillugu takorloornarpoq meeqqanik sumiginnaaneq qanittukkut qaangerneqarnaviannitsoq, Dorthe oqarpoq. Ilnangullugu oqaatigaa inuit amerlagissaa-nngitsut meeqqat pitsaanerumik atugaqarnissaannut assoroortutik sorsuttut. Kivitseqataallutik anguniagaqarniaraluartut.

Nuannersut annertoqutigalugit

- Oqaatiguminaappoq qanoq piumassuseqarnermut saariarsinnaanersugut. Inuit namminneq piumassuseqarneq pigisariaqar-paat. Perorsaalluarnerorusunnermut piumasuseq.

- Pisariaqartippagulli nuannersut nukittoqutisarnissaat ajornartorsiutillu oqaluserisarnissaat. Taamaasiorluta meeqqat salliu-tissinnaalissavagut pisariaqartitaannillu im-

mersorlugit. Sinnilimmik nukissaqartutut misigaluta, 29-nik ukiulik Dorthe Egede Petersen oqarpoq.

Marlunnut anaanaasup pikkoriffiginerusariaqarsoraa nersualaarinninnissaq. Oqarsinnaaneq pikkorittusi immaqaluunniit pikkorittunga. Eqqarsaatigisassaavortaaq perorsaanermi piumasarisat allanngoriartortuarnerat.

Perorsaaneq allanngoriartortoq

- Pitsaanerussaaq meeraq apersortoq nasuiaanneqaruni, naalanngissorigaannilu oqaluunneqassaaq soq taamaasioqqusaannginnersoq, oqaloqatiginninneq sakkugineqartuassaaq, Dorthe Egede Petersen isumaqarpoq.

Meeraq ajoqutaasutut initoqutaasutullu misigitillugu nipangersiinnarneqassanngilaq. Perorsaanermut nutaanerumut piumasarisat soorunami tassanngaannaq eqqunneqarsinnaanngillat. Angajoqqaalli piumassu-

seqarnerunissaq

seqarnermikkut pitsaasumillu angusaqarumassuseqarnermikkut meeraq imminut taiginninnermik pikkoriffigisassaanillu siunisami atorsinnaasaanik tunisinnaavaat.

Alloriaqqinnissaq

- Isumaqarpunga imminut nalligineq takusaavallaartoq. Arlaatigut sumilluuniit ajortumik peroriartorsimagaanni pitsaasumik perorsaalernissaq ajornarsinnaavoq. Taamaattorli meeqqat nuanniitsunik atugaqartinnissaannut utoqqatsissutissaqanngilagut. Nuanniitsut atorsimasat ingerlateqqinnginnissaat angajoqqaat akisussaaffigaat, Dorthe isummersorpoq.

Inuiaqatigiittut ingerlariaqqissagaanni ajornartorsiutit ammasumik eqqartorneqarsinnaasariaqarput aammalu nuannersut isiginiarneqarnerusariaqarlutik.

Allattoq: Simigaaq Broberg

Assiliisoq: Leiff Josefsen

Samfundets v

“Opdragelse” er et stort emne. Der er mulighed for at tage fat på de enkelte familiers måde at opdrage på, men også det fælles i samfundet.

Dorthe Egede Petersen var 18-årig studerende i 3. g da hun fik sin ønskedatter. Siden hen ophørte parforholdet med faderen, og hun blev alene mor.

At kæmpe for noget

- Jeg har kæmpet med økonomien, boligen og opdragelsen. Det har ikke været helt nemt. Jeg har dog aldrig opgivet mine mål, fortæller Dorthe Egede Petersen som i dag er mor til 11-årig Julie og et-årig Miilu-Mallik.

Ved at sætte krav til sig selv og kæmpe for sine mål opnåede Dorthe en uddannelse. Det er meget vigtigt for hende at have en uddannelse og et job som hun er glad for. I dag er hun lykkeligt gift med sin søns far.

- Desværre oplever jeg, at der er mangel på

sty

viljestyrke

viljen til at opnå bedre vilkår. Det er som om folk ikke kan komme videre, de mangler mod til at opnå ting. Det virker som om at folk bare lever videre uden rigtig at involvere sig i samfundet. Hvis det ikke ændrer sig, er udsigterne for bekæmpelse af omsorgsvigt ikke gode, mener 29-årig Dorthe Egede Petersen. Hun tilføjer at en mindre del af befolkningen kæmper hårdt for at forbedre vilkårene for børn og unge. De er ellers villige til at ofre sig og forbedre forholdene. Men det store flertal mangler viljen til at kæmpe for bedre forhold.

Fremhæve de positive

- Det er svært at sige hvordan befolkningsvilje skal styrkes. De enkelte personer må selv have det i sig.

- Men vi har brug for at fremhæve positive oplevelser og erfaringer, og finde styrken i dem. Vi har også brug for at snakke åbent om problemerne. Jeg mener, at vi således

kan være mere opmærksomme på børnenes behov, udfylde forældrerollen bedre og have mere overskud i hverdagen, fortæller Dorthe Egede Petersen.

Moderen til to børn påpeger, at det er vigtigt at rose hinanden. At kunne sige "Du er dygtigt til opdragelse" eller at rose sig selv "Jeg er god til at opdrage".

Som opdrager og som samfund er det vigtigt, at være opmærksom på kravene til opdragelsen.

Andre krav til opdragelsen

Det er altid bedst at snakke med barnet med udgangspunkt i hans/hendes søgen efter viden og opmærksomhed. I de tilfælde, hvor man finder at barnets handlinger er uacceptable, skal man forklare, hvorfor barnet ikke skal handle på denne måde, siger Dorthe Egede Petersen.

Det er også vigtigt at undgå, at barnet føler at stå i vejen og være til besvær. Der skal

være fokus på barnets stimulering og læring. Kravene til opdragelsen skal selvfølgelig implementeres. Dertil er det centralt, at forældrene har vilje og mod til, at give deres barn selvtillid og selvstændighed, noget som er meget værdifuldt for fremtiden.

Det næste skridt

- Jeg mener, at der er for megen selvmedlidenhed. Det kan godt være svært at opdrage, hvis egen barndom er fyldt med smerte. Men jeg mener ikke, det er en undskyldning for ikke at tage vare på sine børn. Det er forældrenes opgave at give deres barn en god start, fortæller Dorthe.

For at tage det næste skridt er det vigtigt at snakke om problemerne samt at se på de positive sider.

Af: Simigaq Broberg

Foto: Leiff Josefsen

yrke

SAAFFIK ILULISSAT

94 20 04

Tallimap kingorna. Efter kl. 17.

54 36 13

Ammasarfii ataa. - sisa. nal. 17-23. talli. - sap. nal. 17-12.
Åbent man. - tors. kl. 17-23. fre. - søn. kl. 17-12.

Piarsersimasut / Beredskabstelefonen

IMMINORNISSAMIK

PINAVEERSAARTITSINEQ

SELVMORDSFØREBYGGELSE NUUK

55 57 38

Ullut tamaasa ukioq naallugu nal. 8 - 23 ammasarpoq
Åbningstid hverdag året rundt kl. 8 - 23

KISIMIINNGILATIT SISIMIUT

86 57 55

Suliffiup avataani. Efter arbejdstid

QARAJAQ AASIAAT

89 10 06 / 56 52 83

TUSAANNGA ILULISSAT

94 44 50 / 56 74 14

Ulluinnarni ammasarpoq nal. 16-8.
Weekendeni tall. nal. 16-miit - ataa. nal. 8-mut.
Åbent hverdage: kl. 16-8.
Weekendåben fre. kl. 16 - til man. kl. 8.

AIDS-IMIK PAASINIAAVIK AIDSLINIEN

48 32 46

Ammasarpoq ataa. sisa.-lu nal. 19-22
Åbent mandag og torsdag kl. 19-22.

ALLAFFIGITIGUT

SILA atuagassiaavoq atuartartut peqatigalugit ineriartortikkusutarput. Taamaattumik pisariaqartipparput atuartartut isumaannik tusarlerneqartarnissarput. SILA-p ilusaa, imai siunissamilu imarisinnaasai pillugit allaffigisinnaavatsigut uunga: sila@gh.gl

SKRIV TIL OS

SILA er et magasin, som vi gerne vil udvikle i dialog med læserne. Derfor vil vi opfordre jer til at skrive til os om magasinet form, indhold og hvad det kan tage op i de næstkommende numre. Skriv til redaktionen på e-mail: sila@gh.gl

SILA-mi ukiaru saqqummersussami sammeneqassaaq:
Eqqiluusaarneq

Temaet for efterårets nummer af SILA bliver: Hygiejne

SILA ilaqutariinnut atuagassiamut ateritinneqarpoq; sila isumaqartinneqarpoq inuup siluarsuaanik, silamik avatingiisigisatsinnik aamma silaqassutsitsinnik ersernerullunilu kimeqassutsitsinnut. Silap ersersittarpai silarsuarput aamma avatangiisitsinni sila, aammali oqaaseq isumaqarpoq isumassutsimik silaqassutsimillu.

SILA er navnet på familiemagasinet; sila betyder både universet, vejret og forstand og er udtryk for energier. Sila udtrykker både verden og vejret omkring os, samtidig med at betydningen af ordet også går indad mod vores forstand og intellekt.

QANIGISARIITTUT SIUNNERSUIFFIK

ANONYM FAMILIERÅDGIVNING NUUK

31 41 51

Ammasarpoq marl. nal. 19-21
sisa. nal. 15-17

Sianerneq akeqanngilaq
Sinerissamit tamarmit
sianerfigineqarsinnaavoq
Sianersinnaapput:
- Ilaqutariit meerartallit
- Angajoqqaanngorlaat
- Meeqqanik perorsaanermik nalornisuteqartut

Åben for rådgivning tirs. kl. 19-21
tors. kl. 15-17

Det er gratis for dig
Mulighed for opkald fra hele kysten
Hvem kan ringe:
- Familier med børn
- Nybagte forældre
- Ved tvivl/usikkerhed om opdragelse

Ilaqutariittut sammisaqaqatigiinneq

Tamanna ilaqutariinnut nukittorsaataasarpoq

Allattoq Paneeraq Siegstad

Ittoqqortoormiuni innuttaasut amerlasuut qimmillit, snescooterillit firehjulerilliluunniit nunaqarfiusimasooq Uunarteq sunngiffiminni ornittagarilluartarpaat. Illut aaqqissorlugit aasarsiortarfinngortinneqarsimapput, imaluunniit oqaatigisinnaagunarpagut "asiartarfiliarineqarsimapput".

- Uunartimi piniagassat sikup sinaavani najorneqartarput, tamannalu ilaqutariittut peqqinnartumik inuuneqarnermut assut nukittorsaataasarpoq. Illuutillit sapaatip akunnera naanersiorlugu taakaniittarput, illoqarfimmi imertut illullu iluaniiginnarneq qimalaarlugu aallaartoqartarluni, Hilda oqarpoq.

Ilaqutariittut sammisaqaqatigiinnermut nuannersumut aallaaviulluartoq Hilda oqaluttuarpoq, namminneq illuutiminnukaraangamik sammisarpaat meeqqat angajoqqaallu imminnut piffissaqarfiginerat. Pisuttuarneq, aalisarianeq, piniakkanik qamajartoqatigiinneq. Pisallu suliarinerat soorlu qanoq uullisoqartarpa, nikkulioartarpat igasoqartarpa il.il. ataatsimoorlutik perorsaanerup ilaatut aalluttarlugit.

Familiesammenhold

Styrker familielivet

Af Paneeraq Siegstad

Mange borgere i Ittoqqortoormiit ynder i deres fritid at tage på udflugt til den nedlagte bygd Uunarteq. Turen dertil foregår med slædehunde, snescootere eller firehjulstrækkere. Mange af de gamle huse er renoveret og anvendes som sommerboliger.

-Fangstdyrene holder til ved iskanten ud for Uunarteq, at opleve dette syn styrker et sundt familieliv. De, der har huse, kommer dertil i weekenderne, væk fra drikkeriet i byen og væk fra det evige indendørsliv, siger Hilda.

Hilda fortæller, at det er roden til et godt familiesammenhold. Når familien er i Uunarteq har forældre og børn tid til hinanden og til fælles oplevelser. - Der er vandreture, fiskeri og udkikken efter fangsttyr. En del af den fælles opdragelse er at lære bearbejdning af fangsten, tørring af kød og madlavning af de selvfangede produkter.